

161 . Ruginoasa | Județ: Iași | Punct: Dealul Drăghici | Anul: 2005

Anul: 2005

Cod RAN: 98783.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Tipuri sit: locuire, exploatare/carieră

Categorii sit: Domestic, Neatribuit

Autori: Gheorghe Lazarovici, Cornelia Magda Lazarovici Mantu, Letiția Scarlat, Angeleski Sote, Maria Știrbu, Senica Țurcanu

Instituții: Universitatea "Eftimie Murgu", Reșița, Institutul de Arheologie, Iași, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași, Universitatea "Lucian Blaga", Sibiu, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași, Complexul Muzeal Național "Moldova", Iași

Raport

Primele cercetări au fost efectuate de către H. Dumitrescu în 19261. În anul 2001, din inițiativa Primăriei Ruginoasa, fost deschisă o carieră de piatră care a distrus o suprafață de circa 20% din suprafața așezării. În vara aceluiași an, au fost sistate lucrările și s-au demarat săpături de salvare². Descoperirea unui număr mare de complexe și a unui bogat material arheologic a impus trecerea la o săpătură sistematică și protejarea stațiunii. Cercetarea s-a axat pe o suprafață de 18 x 8 m, săpându-se pe nivele foarte subțiri, ce au dus la descoperirea unor locuințe și bordeie, cu mai multe etape de refacere a podelelor, vetrelor sau cuptoarelor. Fondurile au fost asigurate de Ministerul Culturii. Din 2005 fondurile au fost asigurate de către Dr. Romeo Dumitrescu și Fundația „Cucuteni pentru mileniul III”.

Principalele obiective de cercetare au fost: fundațiile complexelor L3, L4, nivelele de depuneri; B6 structura vetrei, partea inferioară; B7, partea de vest a bordeiului; șanțul neolitic sub B6, latura de N a șanțului în zona L3 – L4 și în partea de V, zone nederanjate, studiul profilului în zona bloc E1/E2, evoluția și dinamismul materialului.

Elemente de stratigrafie au fost sesizate doar în zona șanțului. În zona Bordeiului 1 au fost descoperite două faze de umplere ale șanțului, marcând cea mai veche etapă de funcționare, cu cele mai timpurii materiale (Ariuşd – Cucuteni A2). Aceleași etape au fost semnalate și în zona c. j6, în blocul E1, începând de la adâncimea de 1,8 m în jos.

Atât în zona B 1, din blocul E2, cât și în B 9 blocul E1, partea de N a șanțului are o umplere cu nisip și lut de culoare mai deschisă. Este vorba, foarte probabil, de o refacere a șanțului, prilej cu care axul șanțului s-a săpat cu cca. 0,90 m mai spre S, după care urmează o umplere a acestuia cu pământ mai negru. Poate cu acel prilej s-a mai săpat un șanț spre S sau un șanț cu profilul în V.

Situația spre S nu a putut fi clarificată deoarece în marginea blocurilor de pe latura de S a șanțului a fost săpat, în zig-zag un tranșeu militar adânc de peste -1,2 m, care a deranjat straturile.

Raporturi stratigrafice între L3, L4, B7

În timpul săpării L 3 am constatat că unele aglomerări de materiale, peste care era un strat de lipitură, continuau sub peretele de N al L 3, motiv pentru care le-am acoperit pentru a fi studiate odată cu L 4. În 2005 s-a observat că ele se întindeau până spre marginea de N a L 4, ca și lipitura podelei nivelului inferior; în nivelul superior nu erau lipituri, ci doar unele pavaje cu pietre ce serveau ca podea. Tot în 2005 am depistat latura de N a L 4, care tăia parte din șanțul 1a pe o pantă lină înclinată spre S. Pe latura de N au fost descoperite mai multe gropi de stâlpi (unele erau de la L 3, altele de la L 4), precum și marginea de N a B 7.

Nivelul inferior al L 4 suprapunea unele umpleri cu numeroase materiale arheologice (ceramică oase,

fragmente de vetre dezafectate) și pietre rămase de la dezafectarea și refacerea unor construcții, din B 7.

Zona locuințelor.

Cercetările din acest an au avut ca scop investigarea suprafeței din zona săpăturii sistematice deschise în 2002, când am dezvelit doar unele complexe de locuire din zona șanțului (respectiv L 3 și parte din L 4, B 7 parțial surprins). Pentru unele din materialele arheologice descoperite atunci, (aglomerări de ceramică spartă voit și oase) nu se mai putea aprecia atunci dacă țineau de L 3 sau L 4. Unele fragmente se întindeau foarte clar sub fundațiile peretelui de V al L 3, altele mergeau sub perețele de N (ele aparțineau de L 4, situație confirmată de săpăturile din acest an). O parte din fundația de piatră a pereților, a fost scoasă de săteni imediat după încheierea săpăturilor, în toamna anului 2002.

Locuința 4 (L 4), suprapunea Bordeul 7, locuit vreme îndelungată, care împreună cu B 9, reprezintă cele mai timpurii complexe cercetate de noi. L4 a avut două perioade de refacere. Ca formă, aceasta seamănă cu L3, având două încăperi, dar are mai puține nivele de refacere și dimensiuni mai mici.

Prima etapă de locuire (1,30 – 1,40 m). Construcția era formată din două încăperi (una mai mare și tinda), diferite ca dimensiuni.

Încăperea mare era de formă patrulateră (4 x 4 m). Latura de E, aflată în perimetrul carierei, a fost distrusă, dar se mai păstrau câteva pietre de la colțul de SE (peste vatra B 7). Latura de N, avea un rând de pietre și 4-5 gropi de stâlp, iar cea de V era marcată de unele gropi de stâlp și pietre, rămânând o deschidere de cca. 1 m spre tindă. De pe latura de S, s-au păstrat două gropi cu diametrul de 0,15-0,18 m. Foarte probabil erau mai mulți stâlpi, dar cei care au excavat pietrele au distrus zona. Distanța dintre stâlpi era de cca. 1,5 m. În zona tindei, structura de pari suprapune parțial bordeul 8, astfel că e posibil ca să fi fost folosiți unii stâlpi de la acest bordei. Intrarea în construcție se făcea prin tindă, situată la V.

Podeaua a fost amenajată și nivelată înainte de construirea pereților.

Tinda. Situată spre V, tinda avea foarte probabil intrarea dinspre S, unde se află o stâncă mai mare, înclinată tot spre S, ce împiedica infiltrarea apelor aici. În tindă (interior 3,5 x 1,8 m; exterior 4 x 1,10 m) erau două aglomerări de materiale arheologice, una în jumătatea de N, alta în zona intrării. În locuință au fost semnalate patru aglomerări de materiale, trei pe latura de V (una mergând și în tindă) și una spre colțul de NE. Tinda era o construcție mai ușoară, bârnele de la perețele interior și exterior erau fixate pe 4-5 pietre, iar un alt stâlp rigidizat cu pietre era la colțul de SV.

Interiorul L4. Vatra (din lut bătut, groasă de 7-8 cm) se afla în încăperea de E, mai mare, lângă perețele de S, unde am găsit mai multe fragmente de vatră in situ. Cea mai mare parte a vetrei a fost distrusă de nivelările pentru nivelul superior, dar și de construirea vetrei de S a L 33.

L 4 seamănă cu un bordei anterior (B 8), situat puțin spre V, pe care de altfel îl suprapune parțial. În partea de E, L4 suprapunea un alt complex (B 7), ambele având mai multe etape. În partea opusă, se găsea o zonă gospodărească (mai multe fragmente de vase in situ). Podeaua, la ambele nivele, era înclinată de la N (1,10 m) spre S (1,25 m adâncime). Cele două nivele de locuire sunt separate de o podea din lut galben bătut, cu pietre și puține materiale arheologice.

A doua etapă, nivelul superior, -1,20 -1,35 m. Construcția a fost lărgită peste spațiul tindei, iar la baza pereților erau mai multe blocuri de piatră (cele care lipsesc este posibil să fi fost folosite la construirea L 3). În 2004 am studiat latura de S și încăperea dinspre V a acestei construcții. Latura de S era marcată de un perete mai înalt, cu structură de stâlpi și o bază din trei rânduri de pietre.

Probabil construcția a avut acum spre V o tindă sau altă încăpere cu pereți de lemn și cu baza din pietre. Pe perețele de V, spre colțul de NV, se afla o deschidere, iar în vecinătate se afla o zonă gospodărească (un fragment de râșniță, pus cu fața în jos și mai multe fragmente ceramice).

După colțul de SE și latura de E, încăperea a putut avea circa 4,30 x 4,10 m. Încăperea de V sau tinda era de 2,50 x 4 m, avea marginile ușor rotunjite, ceea ce presupune o împletitură din pari și nuiele sau bârne scurte, puse orizontal. Partea de N, opusă intrării, era pavată cu lespezi plate. Nu este exclus ca zona să fi fost folosită temporar ca vatră.

Podeaua acestui nivel era amenajată, constând din pietre plate peste care am găsit un strat de lut bătut. Pe podea au fost descoperite mai multe fragmente ceramice și materiale arheologice, abandonate sau rămase ca resturi menajere, ce indică o zonă gospodărească. În partea centrală, unde în nivelul inferior se afla o intrare, au fost descoperite mai multe pietre grupate, cu gol între ele, marcând o gaură de stâlp, poate din structura de bază a construcției (pietrele erau așezate pe două rânduri, servind ca bază peretelui). Marginile gropii nu au putut fi clar sesizate. Groapa se afla la cca. 0,30 m în interiorul construcției, marcând locul peretelui dintre cele două încăperi.

De-a lungul peretelui, între pietre se observă urmele unor stâlpi, probabil de susținere, cu gropi puțin adânci, care se opresc pe pietre plate sau pe stâncă. Structura locuinței se baza pe sisteme de rigidizare a lemnului, pereții fiind din lemn.

Vatra. Vatra din nivelul superior, o parte in situ la nivelul podelei, a fost distrusă la abandonarea L 4, o dată cu ridicarea L 3. Cu toate acestea, unele părți ale sale, mai ales pietrele de la cele două refaceri au rămas in situ. Este vorba, poate, de un ritual de distrugere al vetrei, la abandonarea locuinței. Distrugerea vetrei s-a făcut nu doar în suprafață ci și în adâncime, afectând cea mai mare parte activă a ei; doar în câteva locuri au rămas fragmente de vatră cu pietrele de la baza ei.

În marginea de S a vetrei, podeaua continua până la perete, marcat în acele zone de găuri de stâlp. Pietrele de pe această linie, pe 1-2 rânduri au fost cercetate în 20025, dar scoase apoi de săteni. Peretele de S era așezat pe un rând de pietre rigidizat cu pari, situați la o distanță de 0,60 -1,2 m. Lipiturile podelei ajungeau până între stâlpi, ceea ce arată că aceștia erau în interiorul construcției, servind la susținerea structurii de bază, iar peretele din exterior, de lemn, servea pentru izolare.

Latura de E a L4 fost distrusă, doar în colțul de SE s-au păstrat câteva pietre, ce treceau pe sub peretele L 3, fiind situate ceva mai adânc și având altă direcție.

Latura de S, sesizată în vremea cercetării L 3, era formată dintr-un rând de pietre mai mari, destul de rare; din loc în loc apăreau două rânduri. Poate că pietrele au fost refolosite la L 3; ele au fost scoase de țărani în toamna anului 2002, imediat după încheierea cercetărilor.

Pe latura de N s-au păstrat doar câteva găuri de stâlp. Solul pietros și un strat de pietre cu pământ negru între ele împiedică depistarea gropilor superficiale, păstrându-se doar cele adânci.

Unele din pietrele de pavaj, din vecinătatea laturii de N, în prima etapa de locuire, aveau urme de ardere, fie de la folosirea locului ca vatră sezonieră, fie de la incendiu. De altfel distrugerea casei și abandonarea unor vase mari și refolosirea lor în pavaj sau la baza podelei, cum de altfel s-a observat și în L3, pare să fie obiceiul acelor locatari. Nu au fost sesizate depuneri intermediare sau resturi menajere între L3 și L4, L4 fiind de dimensiuni mai mari și mai trainică, dacă judecăm după aspectul vetrelor și bazelor de perete. Fundul locuinței se afla la – 1,10 m după nivelul pantei naturale actuale.

Bordeiul 5. Partea de N a bordeiului era pe marginea șanțului, care a suferit mai multe refaceri. Bordeiul a avut probabil o singură încăpere, cu o tindă spre E. Intrarea a fost probabil pe latura de S, unde a fost descoperit un gărlci, un urcuș în pantă. Cercetarea acestui complex nu este încheiată.

Bordeiul 6. Construcția a avut probabil 4,2 x 4,5 m, latura de E nu este foarte clară, din cauza distrugerilor care au avut loc. Latura de V este marcată de o piatră mare, orientată N - S, care departaja B6 de B5. Bordeiul a avut patru etape de funcționare, cu trei straturi de lipituri, iar vatra doar o reparație.

Primul nivel (B6.1) -1,75 -1,80 m. Vatra primului nivel nu a fost găsită, dar pe podea (pavaj din pietre, ce acoperea doar fundul bordeiului) erau resturi de arsură. Marginile bordeiului era aceleași cu ale șanțului. Ceramica acestui nivel este de bună calitate, iar arderea bună. Motivele ornamentale sunt de cele mai multe ori bine păstrate, amintindu-le pe cele din Cucuteni A2 sau A2 timpuriu.

Nivelul al doilea (B6.2) -1,70 m. După îndepărtarea resturilor de la nivelul de călcare de la 1,60 m a apărut clar marginea bordeiului tăiată dreptunghiular în marginea șanțului la (cel din spre N). În imediata vecinătate a fost semnalată o groapă de stâlp, care ar putea fi legată de palisada unuia dintre șanțuri. Marginile bordeiului au rămas aceleași, dar se observă că după o perioadă de abandon, a avut loc reamenajarea prin nivelare, peste care s-a lipit cu lut galben amestecat cu pământ negru bătut și concrețiuni

calcaroase.

Pe latura de V a bordeiului au fost descoperite, imediat sub podea, două picioare de vas, unul cu decor spiralier celălalt cu decor meandric. Credem că au fost puse intenționat în cadrul vreunui ritual, poate legat de fundarea vetrei. În vecinătatea lor sunt resturi de cenușă aduse din altă parte, băgate în structura podelei sau poate resturile unei vetre de scurtă durată. Vatra era amenajată pe fundul bordeiului.

Nivelele trei – patru, -1,30 -1,60 m. Vatra încă funcționează; la nivelul ei are loc o nivelare, prilej cu care sunt puse fragmente ceramice și pietre, se amenajează o nouă podea, cu aceeași structură. Lespedea dintre B 6 și B5 probabil mărginea tinda.

Această etapă este contemporană cu prima fază de funcționare a Bordeiului 5 și penultima etapă a bordeiului 7.

Bordeiul 7, B7 (interior, 2,5 x 2 m) avea cele mai multe nivele de refacere și construcție (5 nivele) și vetre de foc (7 vetre). Vetrele nu au fost amenajate și locul lor a fost schimbat probabil în funcție de necesități. Are plan patrulater, iar în interior era rotunjit, ceea ce indică o structură împletită sau din bârne orizontale. Intrarea, în ultimele două etape de funcționare, se făcea pe latura de sud unde se găsea o lespede mare, netedă, din stânca nativă.

În exteriorul stâncii s-au găsit urme de stâlpi ce țin de structura de bază, ceea ce sugerează că a fost acoperită și avea rol de tindă. Pe latura de N au fost găsite trei gropi. În nivelele vechi au fost găsite la baza pereților interiori blocuri de piatră. Pereții de V și E aveau o bază de pietre, până la ei întinzându-se lipiturile. La peretele de N, lipiturile urcau și se subțiau, dovadă că bârnele erau puse orizontal și lipitura mergea până la ele. Reparațiile pe latura de V, cu pietre, mărgineau un perete împletit, de interior.

B7 funcționează în paralel cu B8, începuturile sale fiind poate mai vechi (cercetarea în zona de V nu este încheiată, fiind posibil ca B7 să mai aibă un nivel).

Nivelul B7.1. Conține cea mai veche podea amenajată cu resturi de vetre pe ea. Nivelul podelei era la 2,10 – 2,20 m (unele albieri). Podeaua era din lut galben și pământ. Cercetarea la această adâncime nu a fost încheiată pe toată suprafața complexului.

În nivelul ulterior, un rând de pietre este peste o margine de vatră și podea, de unde rezultă că în acea etapă construcția spre E era mai largă.

Pe latura de V era un perete din pietre, ce avea în structură doi stâlpi centrali și unul mare la colțul de NV, ce a funcționat în toate etapele. La colțul de SV, ce sprijinea foarte probabil acoperișul tindei, a fost găsită o groapă cu doi stâlpi unul de la B7 altul de la B8, ceea ce ar presupune că au fost montați deodată.

Nivelul B7. 2, -1,85 -2 m. Are loc o refacere a podelei. Nici acum nu sunt vetre stabile, se folosesc pentru amenajare plăci de vetre mai vechi, aduse din altă parte, puse cu fața în jos. Lutul pentru lipituri este galben, cel mai adesea nisipos, dar sunt și urme de argile, ca și un strat negru amestecat cu cenușă și cărbune. Vetrele de foc nu au grosime mai mare de 2-3 cm.

Nivelul B7.3, -1,60 -1,75 m. Între nivelul 2 și 3 umplerea este de cca. 18 cm. Este posibil să fi fost o altă lipitură, care nu a fost sesizată în timpul săpăturilor.

Peretele de E este acum mai în interior. El era curbat și a fost construit peste podea având baza dintr-un rând de pietre mari. În vecinătatea lui se afla o altă vatră dintr-o etapă mai veche. Lângă el, la cca. 0,80 m adâncime, se afla o altă vatră formată din fragmente de plăci de vatră și pământ galben, care a funcționat o perioadă scurtă de timp, iar lângă ea o alta, din plăci de vatră puse cu fața în jos, cu pietre pe margine. În partea de nord, la marginea vetrei se afla o lespede mare de piatră.

Pe latura de N a B7 se păstrează doar două lespezi spre colțul de SE și o groapă de stâlp central, care a tăiat una din vetrele de pe podea.

La acest orizont construcția mai are câțiva stâlpi de margini, unul în colțul de NE și altul probabil în colțul de SE (acesta din urmă a fost tăiat de tranșeea militară, așa încât delimitarea sa nu a fost prea sigură).

La S de marea vatră se găseau mai multe gropi de stâlp, ce țineau de peretele de S al nivelului 7.3.

B7. 4. În această perioadă bordeiul atinge maximul dezvoltării sale. Pe latura de S se construiește o vatră supraînălțată, de mari dimensiuni, cu o structură din pietre, cu lut bătut, cu 3 etape de refaceri. Marginea ei de E era marcată de un bloc de piatră pus în dungă. Vatra a fost construită pe podeaua locuinței și a fost amplasată imediat lângă peretele de S. În marginea ei erau numeroase urme de pari și stâlpi de la perete. Este prima vatră care are două părți în formă de 8.

Bordeiul 8, B8. Acest bordei se afla în partea de V a B7, sub nivelul L4, în continuarea lui aflându-se și B9. Bordeiul, cu o singură încăpere, de mici dimensiuni (3 x 2 m), era amenajat deasupra șanțului și a avut mai multe nivele de locuire (notate după săpare și nu cronologic, deoarece cercetarea în această zonă nu este încă încheiată).

În primul nivel (-1,20 -1,40 m) pe latura de E era o vatră de mari dimensiuni, formată din fragmente de la alte vetre, peste care s-a bătut pământ galben și negru. Partea de N a încăperii era delimitată de o aglomerare de pietre. La V de această grupare se aflau două pietre, puse una peste alta, ce au servit drept bancă, iar lipiturile podelei (4-5) ajungeau până aici. Tot pe latura de N, opus vetrei era o zonă gospodărească. Latura de S este demarcată de o stâncă masivă, înclinată, aflată și pe marginea șanțului de apărare. Este posibil ca bordeiul să fi avut o tindă spre V.

Al doilea nivel, -1,50-1,65 m. Vatra din nivelul anterior, suprapunea lipiturile acestui orizont, cu podea bine netezită, cu mai multe lipituri subțiri (2-3 cm). Vatra se amenajează acum în colțul de NV, Bordeiul avea acum o tindă spre S, intrarea spre această zonă având o lățime de cca. 1 m. Podeaua a fost sesizată și în tindă. În colțul de NE erau alte două pietre ce au servit drept bancă. Pe latura de S era aceeași stâncă de mari dimensiuni. Spațiul dintre două stânci, una din B7, alta din B8 a fost umplut cu pietre mari, iar cele de la tindă închideau spațiul dinspre V.

Al treilea nivel, -1,65 -1,75/1,80 m prezenta mai multe etape de refacere a podelei. Etapa cea mai de sus consta dintr-un rând de plăci de piatră, acoperite cu lipitură de lut. Într-o primă etapă vatra era spre gura tindei. Pereții bordeiului erau formați dintr-o structură de stâlpi, care au fost bine evidențiați mai ales pe latura de N. Gropile stâlpilor de la structura de bază aveau o adâncime mai mare de 0,45 m. În prima etapă, peretele de E a fost probabil din lemn și se comunica cu B7, unde era un prag; ulterior s-au adăugat pietre, iar intrarea a fost închisă. Presupunem că intrarea se făcea într-o perioadă prin colțul de SE, iar apoi prin cel de SV. Tinda avea cca. 1,70 x 0,90 m, latura ei de V era formată din peretele de E al B9, cu care se învecina la V. Pe latura de V, nu au fost găsite gropi de stâlpi, dar cercetarea nu este încheiată.

Bordeiul 9, B9, a fost cercetat parțial, doar pe traseul șanțului. Pare să fi avut cca. 5 m², dar poate să fi continuat spre V sau S. A avut o formă asemănătoare cu celelalte bordeie descoperite aici. Nu excludem ca pietre din acesta să fi fost folosite la amenajarea altor complexe. Latura sa de N este marcată de un bloc mare de piatră, de pe latura de N a șanțului.

Șanțul de apărare. Săpăturile efectuate în zona de E a secțiunii au avut ca scop atât investigarea șanțului, a infrastructurii vetrei din B6, cât și de a urmări dacă sunt unele nivele mai vechi. Șanțul a fost în această zonă ceva mai larg, afectat foarte probabil de lucrările la B6, dar și de cele moderne de excavare.

Palisada de N. Pe latura de N a secțiunii noastre, în timpul demantelării pietrelor s-au observat câteva gropi care nu erau foarte bine diferențiate. După îndepărtarea straturilor de calcar descompus, în solul brun s-au putut delimita cu destulă ușurință mai multe gropi (cca. 11) ce coboară de la -0,40/-0,50 m până la -1,30/-1,50 m, pe care le punem în legătură cu existența unor palisade, ce dublau șanțurile de apărare. Dimensiunile acestor gropi sunt diferite, astfel că putem aprecia că stâlpii ar fi putut avea chiar o grosime de 0,35-0,45 m. Stâlpii erau fixați la bază și pe o latură cu pietre.

Materialul arheologic din campania 2005 a fost spălat și prelucrat statistic în proporție de circa 65%. În aceste condiții, putem face câteva aprecieri cu caracter general asupra ceramicii. La Ruginoasa predomină ceramica semifină (70%), urmată de cea uzuală (23%) și apoi cea fină (7%), pe un total de 2611 fragmente, provenite mai ales din complexe. Pictura (pe un lot de 450 fragmente decorate, din complexe) reprezintă 82%, angoba albă sau roșie 10,6%, barbotina 4,9%, iar inciziile scurte și ornamentele plastice peste 1%.

Ceramica din nivelele inferioare, din toate complexe este de calitate mai bună, comparativ cu cea din primele nivele, în care de multe ori s-au observat procese de retardare. Pasta de modelat a fost realizată dintr-

un amestec cu argilă și nisip, formele sunt mai subțiri, cu o ardere adecvată, rezultând recipiente cu sunet rezonant.

Informații suplimentare online

[Raportul 3489 din cronica.cimec.ro](http://cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://mapserver.cimec.ro)
